

De ligging der venen wordt helaas in het verbaal slechts globaal aangegeven. Eén maal is er sprake van negen roeden „streckende vanden berch tot aenden Grote Venlo.” Talloze landerijen waren gelegen in de *Witte Eder venen*. Naar zijn samenstelling onderscheidt men rood-, wit- en zwartveen. Witveen nu is het weinig ingekoolde veen, in hoofdzaak het jonge mosveen ⁸⁾, vaak begroeid met het witte wuivende wollegras, ook wel bonk- of bolsterveen genoemd. Eén maal ook is er sprake van de *Zwarte overvenen*. Vele terreinen worden opgegeven te liggen in de *Maander venen* en in de *Rhenense venen*, al of niet over de Grift. Ergens staat in het verbaal: Dan also die lantscheydinge noch niet gedaan en was ende mitsdien (hij) niet en wiste of die vande Utrechtsche zyde over die Grift eenige veeenen behouden soudent.” De gewestelijke grens was dus in 1546 nog niet nauwkeurig vastgesteld.

De Kartouizerprocurator gaf een bezit op „in 't karspel van Reenen int gerecht van Rijnsouwde streckende tot aende witte Eder venen.” Renswoude viel namelijk als heerlijkheid (in 1674 zelfs als hoge heerlijkheid) niet onder de jurisdictie van Rhenen.

Intussen kwam in 1553 de Grift gereed ⁹⁾ en werd Aert Joosten als vaartmeester aangesteld. De eertijds verlaten venen begonnen een beeld te bieden van bedrijvigheid. De uitvoer van turf begon. Het prelude van Veenendaals bloei zette in.....

D. PHILIPS.

⁸⁾ Dr. J. J. Faber m.i. Nederlandsche Landschappen, blz. 178 (1947).

⁹⁾ Groot Gelders Placaatboek I, blz. 208.

NOG EENS MOZART.

In het artikel over Mozarts verblijf in Utrecht heb ik gezegd, dat de betiteling „Capital Esel”, voorkomend in het dagboek van Leopold Mozart „weinig vleiend” was voor de Utrechtse musici, die het betrof.

Enige belangstellende lezers wilden de betekenis ervan echter in een geheel andere richting zoeken en vroegen zich af of Mozart met „Capital Esel” de „Eerste lessenaars” van het orkest bedoeld kan hebben. Wanneer zij gelijk hadden, zouden de Utrechtse musici van tweehonderd jaar geleden bekwaam geacht moeten worden.

Na bestudering van Leopold Mozarts dagboek ¹⁾ bleek mij, dat deze over de muzikale kwaliteiten van de heren Kirchner, Winter en Gorge allerm minst te spreken is geweest. Het bewijs hiervoor geeft het bewuste dagboek nog op dezelfde bladzijde. Daarop staan namelijk de aantekeningen vermeld over het verblijf te Dyon (Frankrijk) twee maanden later. Voor de zijn zoon begeleidende musici

¹⁾ Dr. Arthur Schwig, Leopold Mozart, Reise-Auf-zeichnungen 1763—1771. Dresden, 1920. Door vriendelijke bemiddeling van Prof. dr. H. E. Reeser heb ik van dit werk kennis kunnen nemen.

heeft hij geen goed woord. De eerste violist, een zekere Sotrau, is „très médiocre” = zeer matig. Fantini, ook een violist, wordt „een misérable italien détestable” genoemd en was dus in de ogen van de oude Mozart niet veel meer dan een slecht spelende Italiaan, wiens muziek hij blijkens het laatste woord gewoonweg verfoeide. Drie andere violisten zijn: „asini tutti” wat overeenkomt met „Capital Esel”. Lebrun tenslotte was een „racleur”. Hij kraste vermoedelijk maar wat op zijn viool.

Hiermede is, dunkt mij, voldoende aangetoond, dat de begeleiding van de jonge Mozart in Utrecht niet best geweest is. „Capital Esel” wil dus zeggen, dat sommige leden van het Stads-Muziekcollege niet in staat waren muziek van hoog gehalte te geven en dat zij, naast hetgeen de jonge Mozart presteerde, hebben gefaald. De omstandigheden in aanmerking genomen, kon men echter van hen ook niet anders verwachten. Als amateur-musici hadden zij hun spel slechts in eigen kring kunnen ontwikkelen. Een vergelijking met de geniale muziek van Mozart zou daàrom alleen al onredelijk zijn.

A. GRAAFHUIS.

KLEINE MEDEDELINGEN

Een 13de-eeuws psalterium met een utrechtse kalender. Een handschrift in de Pierpont Morgan Library te New-York (M. 113), met 14 illustraties over de gehele bladzijde, 24 in de tekst en 10 rijk versierde initialen, naar de stijl te oordelen uit de jaren 1280-1285, voorzien van een utrechtse kalender, werd door prof. dr J. G. van Gelder behandeld in het Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek 1955, blz. 57-76. Zeker is het psalterium in Utrecht in gebruik geweest en dan wel in de Dom; wat de plaats van vervaardiging betreft aarzelt de schr. tussen Utrecht (zij het dan naar engels voorbeeld) en Engeland. De eerste veronderstelling zou aanwijzing zijn voor het bestaan van een utrechts scriptorium (schrijf- en verluchttingsatelier) in de 13de eeuw; de andere wordt gesteund door herhaald contact, dat in de tijd van de vervaardiging van het handschrift tussen Utrecht en Engeland heeft plaats gehad.

Van nog een ander psalterium in dezelfde bibliotheek (M. 34) uit dezelfde tijd valt eveneens utrechtse afkomst of utrechts gebruik te vermoeden.

Als is het besproken m. 113 niet een kunstwerk van de hoogste allure, het doet toch weer verzuchten: als het utrechtse cultuurbezit van vroeger eeuwen eens niet door historische gebeurtenissen uiteen gejaagd was of voor een appel en

een ei verkwanseld! Maar wat klagen we over onze voorvaderen. Nog altijd laten we ons land door Amerika leegkopen!
v. C.

Kinderhuis Agnietenstraat. In de Heemschut-serie is in 1944 (als nummer 39) een boekje verschenen over de stad Utrecht van de hand van dr. A. van Hulzen. Hierin staat op bladzijde 101, dat het gebouw van de fundatie van de Vrijvrouwe van Renswoude met het midden-gedeelte juist tegenover de Lange Nieuwstraat werd ontworpen; en vervolgens: „Het oostelijke deel van het gebouw kwam op het terrein van de gesloopte Gronsveltkamers; het westelijke deel van den gevel bedekte den gevel van het Kinderhuis tot aan de vroegere St. Agnietenkapel, die thans deel uitmaakt van het museum.”

Wat hier ten aanzien van dit westelijk deel staat is onjuist en puur fantasie. Het stadsbestuur heeft in 1675 het voormalige Agnietenklooster doen inrichten tot tehuis voor de noodlijdende arme kinderen. Deze verbleven daar nog toen tussen 1755 en 1760 het fundatiegebouw werd opgericht. Toen *zeventig jaren later*, in 1829, het stadsbestuur het voormalige Agnietenklooster wenste te bestemmen tot kazerne, besloot het bestuur der fundatie (de buurvrouw) op 20 janu-